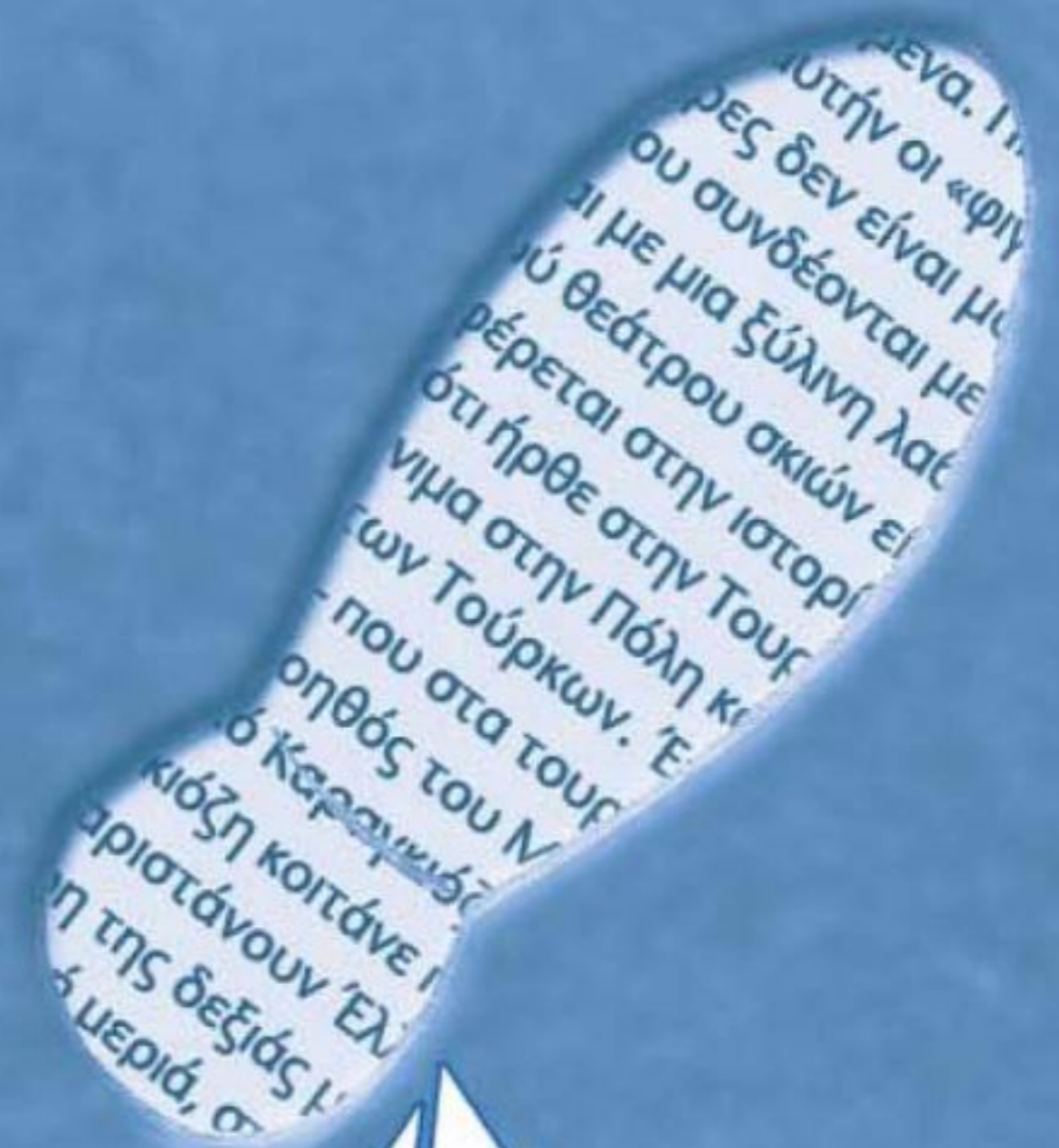

ΠΡΑΓΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΒΗΜΑΤΑ ΜΠΡΟΣΤΑ 3

Οδηγίες για
τον εκπαιδευτικό

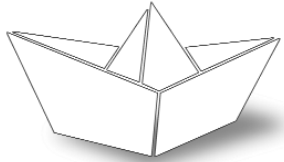

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Επίπεδο 4ο - Τεύχος 3ο

ΒΗΜΑΤΑ ΜΠΡΟΣΤΑ 3

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

**ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ**

© Υπουργείο Εθνικής Παιδείας
και Θρησκευμάτων
Πανεπιστήμιο Κρήτης
Σχολή Επιστημών Αγωγής
Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.
Εργαστήριο Διαπολιτισμικών
και Μεταναστευτικών Μελετών
(Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)
Πανεπιστημιούπολη Ρεθύμνου
741 00 Ρέθυμνο
Τηλέφωνο: 28310-77635, 77605
Fax: 28310- 77636
e-mail: ediamme@edc.uoc.gr
www.uoc.gr/diaspora
www.ediamme.edc.uoc.gr

 <p>ΕΛΛΑΔΑ 2008 Ανάπτυξη πνευσι. Ανάπτυξη για όλους</p>	<p>ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ</p>		 <p>ΠΑΙΔΕΙΑ ΜΠΡΟΣΤΑ 2^ο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης</p>
--	--	---	---

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ Δ.Ε.
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΑΙΔΕΙΑ ΟΜΟΓΕΝΩΝ

Το Πρόγραμμα «Παιδεία Ομογενών» χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στα πλαίσια του Μέτρου 1.1. του ΕΠΕΑΕΚ II και υλοποιήθηκε από το «Εργαστήριο Διαπολιτισμικών και Μεταναστευτικών Μελετών» του Πανεπιστημίου Κρήτης. Για την παραγωγή του διδακτικού υλικού που περιέχεται στο παρόν τεύχος εργάστηκαν τα παρακάτω πρόσωπα:

ΣΥΓΓΡΑΦΗ

**Βαρελά Κάντια, Θώμου Παρασκευή, Μαυρομανωλάκη Γεωργία,
Μητροφάνης Γιάννης, Χατζηδάκη Ασπασία**

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Ασπασία Χατζηδάκη

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Χρυσούλα Κελαϊδή

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

Μιχάλης Δαμανάκης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	7
Ενότητα 1. «Οι φίλοι μας τα ζώα»	9
Ενότητα 2. «Με αεροπλάνα και βαπόρια»	11
Ενότητα 3. «Και στα δικά σας!».....	15
Ενότητα 4. «Σχέσεις στοργής»	17
Ενότητα 5. «Όλος ο κόσμος μια σκηνή».....	19
Ενότητα 6. «Γκράφιτι: η τέχνη του δρόμου».....	21
Ενότητα 7. «Στα πέρατα της γης!»	23
Ενότητα 8. «Νους υγιής εν σώματι υγιεί»	25
Ενότητα 9. «Ελληνική Πασχαλιά»	27
Ενότητα 10. «Το περιβάλλον σε κίνδυνο!»	29
Ενότητα 11. «Εικόνες από το μέλλον»	31
Ενότητα 12. «Μια κρίσιμη απόφαση»	36

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το διδακτικό εγχειρίδιο με τίτλο *Βήματα Προσπά 3 (Βιβλίο Μαθητή και Τετράδιο Δραστηριοτήτων)* αποτελεί το τρίτο τεύχος της σειράς *Πράγματα και Γράμματα* για το Τέταρτο επίπεδο γλωσσομάθειας της Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας, έτσι όπως αυτό έχει οριστεί στα πλαίσια του προγράμματος «Παιδεία Ομογενών». Απευθύνεται δε σε μαθητές και μαθήτριες ηλικίας από δεκαέξι έως δεκαοκτώ ετών με αρκετά προχωρημένη ελληνομάθεια.

Για τους στόχους του Τετάρτου επιπέδου, τις μεθοδολογικές επιλογές και τη δομή των εγχειριδίων παραπέμπουμε τον αναγνώστη στις *Οδηγίες για /την εκπαιδευτικό του Βήματα Προσπά 1* (αλλά και στο «*Θεωρητικό Πλαίσιο και Προγράμματα Σπουδών...*» όπου γίνεται λόγος για τα θέματα αυτά στο κεφάλαιο που αφορά την Ελληνική ως Δεύτερη Γλώσσα). Η παρουσίαση των φαινομένων που αφορούν τη μορφο-σύνταξη (γραμματική), το λεξιλόγιο (σημασία) και τις λεκτικές πράξεις (επικοινωνία) γίνεται και πάλι στους αντίστοιχους χρωματικούς πίνακες-πλαίσια (με κίτρινο, ροζ και πράσινο χρώμα). Το καινούριο στοιχείο στο εγχειρίδιο αυτό είναι η διδασκαλία της σημασίας ορισμένων ρημάτων σύνθετων με προθέσεις, η γνώση των οποίων θεωρούμε ότι εμπλουτίζει σημαντικά το λεξιλόγιο των σπουδαστών της Ελληνικής, ειδικά όταν αυτά ανήκουν σε ένα πιο 'υψηλό' επίπεδο λόγου (λ.χ. *μεταβάλλω, ανατρέπω, επιλέγω, καταλαμβάνω, κ.ο.κ.*). Επιλέξαμε να τα διδάξουμε σε ομάδες (ρήματα σε *-βάλλω*, σε *-τρέπω κ.ο.κ.*), ώστε να διαλευκανθούν τυχόν παρανοήσεις της σημασίας. Για λόγους οικονομίας χώρου παρουσιάζουμε τα σύνθετα ρήματα κάθε ενότητας μόνο μέσω παραδειγμάτων σε πλαίσιο, ενώ οι ορισμοί τους και οι ποικίλες σημασίες δίνονται σε σχετικό παράρτημα στο τέλος του *Βιβλίου του Μαθητή*, στο οποίο μπορεί να ανατρέχει ο/η εκπαιδευτικός, χωρίς να χρειάζεται να καταφεύγει ο ίδιος/η ίδια στο λεξικό. Παράλληλα, διδάσκουμε και τη σημασία των ουσιαστικών που σχετίζονται με αυτά τα ρήματα (λ.χ. *αντίληψη, μετάληψη, κατάληψη, κ.λπ.*). Όσον αφορά τα ουσιαστικά, ζητούμε από τους μαθητές και τις μαθήτριες να δραστηριοποιηθούν ανατρέχοντας στο λεξικό, ώστε να αποκτήσουν μια πιο ενεργό συμμετοχή στη μάθησή τους.

Ενότητα 1. «Οι φίλοι μας τα ζώα»

Διδακτικοί στόχοι:

Στόχοι της ενότητας αυτής είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να κατακτήσουν λεξιλόγιο σχετικά με τα συναισθήματα (λ.χ. χαρά, συμπάθεια, ευχαρίστηση, θλίψη, απογοήτευση, αντιπάθεια), την κλιμάκωσή τους (συμπάθεια → αγάπη, αντιπάθεια → μίσος) και την έκφρασή τους (λ.χ. νιώθω, δείχνω, κρύβω συναισθήματα).
- Να εμπεδώσουν λεξιλόγιο σχετικό με ιδιότητες χαρακτήρα.
- Να μάθουν και να εμπεδώσουν τη σύνταξη των αποθετικών ρημάτων.

Δομή της ενότητας και διδακτικές οδηγίες

Το κείμενο «*Η αγάπη κονοριάζει στα πόδια μας*» κάνει λόγο για τα κατοικίδια ζώα και τα αισθήματα που αυτά εκδηλώνουν προς τους ιδιοκτήτες τους. Στο κείμενο εμφανίζεται σχετικό λεξιλόγιο (εκφράζω αισθήματα, αισθάνομαι ζήλια, εκδηλώνω αντιπάθεια κ.λπ.), το οποίο παρουσιάζεται στα συναφή πλαίσια στις σελίδες 13-14. Η επεξεργασία του κειμένου γίνεται με τις δραστηριότητες (1) (κατανόηση κειμένου) και (2) (λεξιλογική επεξεργασία κειμένου), ενώ το λεξιλόγιο εμπεδώνεται με τις δραστηριότητες (3) και (4). Επισημαίνουμε ότι με βάση έγκριτα λεξικά της Ελληνικής οι λέξεις *αισθήματα* και *συναισθήματα* χρησιμοποιούνται περίπου ως συνώνυμα και έτσι τις αντιμετωπίζουμε εδώ.

Η αγγελία «*Ζητούν σπίτι*» καθώς και το κείμενο «*Ποιο ζώάκι μου ταιριάζει;*» δίνουν αφορμή για συζήτηση σχετικά με τα κατοικίδια ζώα, κάποια στοιχεία του χαρακτήρα τους και τις προτιμήσεις των ανθρώπων ανάλογα με το τι αναζητούν σε ένα κατοικίδιο. Προσφέρονται συνεπώς για να διδαχθεί λεξιλόγιο σχετικά με ιδιότητες του χαρακτήρα (λ.χ. *θαρραλέος, έξυπνος, τρυφερός* κ.ά). Η δραστηριότητα (5) περιέχει τις ερωτήσεις κατανόησης του κειμένου, ενώ η δραστηριότητα (6) αποτελεί μια δραστηριότητα λεξιλογικής επεξεργασίας του κειμένου.

Το γραμματικό φαινόμενο της ενότητας αφορά τα αποθετικά ρήματα και τη σύνταξή τους. Τα αποθετικά ρήματα παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τη διδασκαλία τόσο ως μονάδες του λεξιλογίου (δηλαδή, βάσει της σημασίας τους) όσο και εξαιτίας της μορφοσύνταξής τους. Πρόκειται για ρήματα που, ενώ έχουν μέση μορφολογία (μορφολογία της μέσης φωνής), έχουν ενεργητική σύνταξη. Σε αντίθεση με άλλες γλώσσες, στα ελληνικά η μέση μορφολογία δεν αντιστοιχεί αποκλειστικά σε παθητική σύνταξη και τα αποθετικά ρήματα αποτελούν ένα παράδειγμα αυτής της αναντιστοιχίας, καθώς απαιτούν ενεργητική σύνταξη ή σύνταξη με πρόθεση. Στο σχετικό πλαίσιο του *Βιβλίου του Μαθητή* παρουσιάζονται πέντε κατηγορίες αποθετικών ρημάτων ανάλογα με τον τρόπο που συντάσσονται.

- 1) Αποθετικά ρήματα που ακολουθούνται από ονομαστική φράση σε αιτιατική. (Εδώ πρέπει να επισημανθεί ότι το μεν αποθετικό ρήμα *χρειάζομαι* συντάσσεται με αιτιατική, το δε απρόσωπο ρήμα *χρειάζεται* συντάσσεται με προτασικό συμπλήρωμα με το να).

- 2) Αποθετικά ρήματα που ακολουθούνται από ονοματική φράση σε αιτιατική ή συμπλήρωμα με το *να*.
- 3) Αποθετικά ρήματα που ακολουθούνται από ονοματική φράση σε αιτιατική ή συμπλήρωμα με το *να* ή συμπλήρωμα με το *ότι*. (Εδώ πρέπει να επισημανθεί ότι σε κάποια ρήματα το προτασιακό συμπλήρωμα με το *να* χρησιμοποιείται σε περιπτώσεις ετεροπροσωπίας: *Χθες σε ονειρεύτηκα να φεύγεις μακριά*)
- 4) Αποθετικά ρήματα που ακολουθούνται από συμπλήρωμα με το *που* ή προθετική φράση με το *για*.
- 5) Αποθετικά ρήματα που ακολουθούνται από προθετική φράση με το *για*.

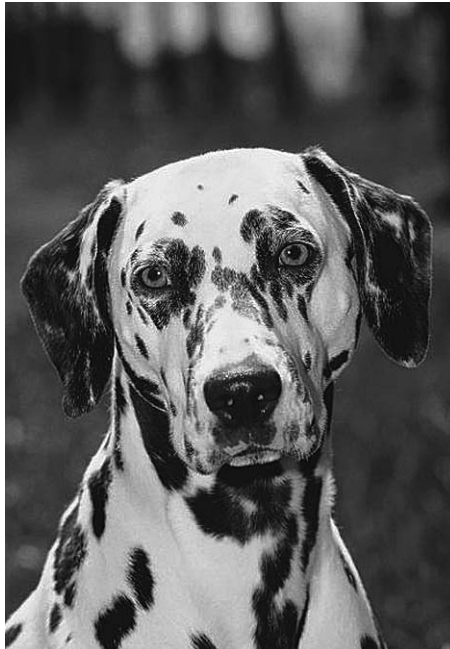
Η σύνταξη αλλά και η σημασία των αποθετικών ρημάτων εμπεδώνονται με τις δραστηριότητες (7) έως και (12).

Το κείμενο «*Ελέφαντας ο αισθηματίας!*» ανακινώνει το βασικό θέμα της ενότητας και στοχεύει στην εμπέδωση του λεξιλογίου μέσω της συζήτησης. Σχετικές είναι οι δραστηριότητες (13) και (14).

[Για τη δραστηριότητα (14) ενδεικτικοί τίτλοι είναι:

1. *Τα ζώα έχουν αισθήματα*
2. *Τα ζώα εκδηλώνουν τα αισθήματά τους όπως ο άνθρωπος*
3. *Τα ζώα επιζητούν την χαρά μέσα από το παιχνίδι*
4. *Τα ζώα έχουν κώδικα ηθικής.*

Τέλος, στη δραστηριότητα (15) (παραγωγή γραπτού λόγου) οι μαθητές καλούνται να αξιοποιήσουν το λεξιλόγιο της ενότητας.

Ενότητα 2. «Με αεροπλάνα και βαπόρια»

Διδακτικοί στόχοι

Στόχοι της ενότητας αυτής είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να εξοικειωθούν με λεξιλόγιο σχετικά με τις μεταφορές (θαλάσσιες, χερσαίες, εναέριες), τα μέσα (μαζικής) μεταφοράς, την κράτηση και έκδοση εισιτηρίου, τη μετακίνηση μέσα και έξω από την πόλη.
- Να συνειδητοποιήσουν μέσα από τα κείμενα την εξέλιξη των μέσων μεταφοράς.
- Να εξοικειωθούν με την επικοινωνιακή περίσταση της έκδοσης και κράτησης εισιτηρίων.
- Να μάθουν και να εμπεδώσουν τα ρήματα μέσης φωνής που απαιτούν για συμπλήρωμα μια προθετική φράση.

Δομή της ενότητας και διδακτικές οδηγίες

Η εισαγωγική σελίδα με τις φωτογραφίες και τις ερωτήσεις που ακολουθούν λειτουργεί ως αφορμή για συζήτηση σχετικά με τη μετακίνηση ανθρώπων και τη μεταφορά αγαθών, τους διαφορετικούς τρόπους και μέσα μεταφοράς.

Το κείμενο «*Στο ταξιδιωτικό γραφείο*» εξοικειώνει τους μαθητές με την επικοινωνιακή περίσταση της κράτησης και έκδοσης εισιτηρίου. Η διαφήμιση με τα δρομολόγια πλοίων περιέχει σχετικό λεξιλόγιο, ενώ το πλαίσιο λεξιλογίου μετά τον διάλογο παρουσιάζει το λεξιλόγιο αυτό συγκεντρωτικά.

Το κείμενο «*Πειραιάς-Κρήτη σε μιάμιση ώρα!*» παρουσιάζει ένα νέο θαλάσσιο μέσο μεταφοράς το οποίο είναι ταχύτατο, οικολογικό και παντός καιρού. Το νέο μέσο δίνει την αφορμή για σύγκριση με συμβατικά μέσα μεταφοράς για την ίδια απόσταση, το πλοίο και το αεροπλάνο. Μέσω της συζήτησης εμπεδώνεται λεξιλόγιο σχετικό με θαλάσσιες (και όχι μόνο) μεταφορές.

Το κείμενο «*Η Αργώ ξανασαλπάρει*», σε συνδυασμό με το προηγούμενο κείμενο, δίνει το έναυσμα για συζήτηση για την εξέλιξη των μέσων συγκοινωνίας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Η δραστηριότητα (1) αποτελεί μια άσκηση εμπέδωσης λεξιλογίου για το συγκεκριμένο κείμενο.

Το γραμματικό φαινόμενο της ενότητας αποτελεί η πραγμάτευση των ρημάτων μέσης φωνής που παίρνουν ως συμπλήρωμα μια προθετική φράση. Τα ρήματα αυτά σχετίζονται με τα αποθετικά ρήματα που παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη ενότητα. Πρόκειται για ρήματα που η μέση μορφολογία τους δεν αντιστοιχεί σε παθητική σύνταξη. Παρουσιάζονται οι παρακάτω ομάδες ρημάτων:

1) Ρήματα με συμπλήρωμα μια προθετική φράση με τις προθέσεις *με* και *από*

Τα συγκεκριμένα ρήματα μπορεί να εμφανίζονται και με μέση και με ενεργητική μορφολογία (*ευχαριστώ κάποιον... ευχαριστιέμαι με/από*). Όταν βρίσκονται στη μέση μορφολογία απαιτούν ένα συμπλήρωμα με το *με* ή το *από*, αλλά παράλληλα έχουν και ενεργητική μορφολογία και ενεργητική σύνταξη:

Η Ελένη ευχαρίστησε τους ξένους επισκέπτες με την ευγενική της χειρονομία.
(λ.χ. να τους προσκαλέσει στο σπίτι της)

Οι ξένοι επισκέπτες ευχαριστήθηκαν με/από την ευγενική χειρονομία της Ελένης. (που τους προσκάλεσε)

Κρίνεται απαραίτητο να δοθεί έμφαση στον μετασχηματισμό αυτό, από την ενεργητική στη μέση φωνή.

2) Ρήματα με συμπλήρωμα μια προθετική φράση με το *από*

Εκτός από τα ρήματα ενεργητικής φωνής που απαιτούν ένα συμπλήρωμα με την πρόθεση *από* (λ.χ. *απομακρύνω το παιδί από τον κίνδυνο, ζητάω κάτι από τους γονείς μου, χωρίζω τα παλιά από τα καινούρια*) υπάρχουν και ρήματα μέσης φωνής που απαιτούν ένα συμπλήρωμα με το *από*. Τονίζουμε για άλλη μία φορά ότι η μέση μορφολογία/φωνή δεν αντιστοιχεί σε παθητική σημασία.

Τα συγκεκριμένα ρήματα μπορεί να έχουν και ενεργητικό τύπο:

απομακρύνω κάτι από κάπου-απομακρύνομαι από κάπου

εξαφανίζω κάτι από κάπου- εξαφανίζομαι από κάπου

ή να μην έχουν ενεργητικό τύπο:

κατάγομαι από, προέρχομαι από, εμπνέομαι από, εξαρτώμαι από, αποτελούμαι από

Η πρόθεση *από* γενικά δηλώνει την πηγή από την οποία απομακρύνεται/κατάγεται/ εμπνέεται κανείς. Μόνο στο ρήμα *αποτελούμαι* η προθετική φράση με το *από* δε δηλώνει πηγή αλλά περιεχόμενο.

3) Ρήματα με συμπλήρωμα μια προθετική φράση με το *σε*

Όπως αναφέραμε και στην δεύτερη περίπτωση, εκτός από τα ρήματα ενεργητικής φωνής που απαιτούν ένα συμπλήρωμα με την πρόθεση *σε* (λ.χ. *βοντώ στα κρύα νερά, τριγυρίζω στα σοκάκια, επιστρέφω στην πατρίδα*) υπάρχουν και ρήματα μέσης φωνής που απαιτούν ένα συμπλήρωμα με το *σε*.

Κάποια από τα ρήματα αυτά έχουν αντίστοιχο ενεργητικό τύπο:

βρίσκω κάτι σε – βρίσκομαι σε

στηρίζω κάτι σε – στηρίζομαι σε

εμφανίζω κάτι σε – εμφανίζομαι σε

παρουσιάζω κάτι σε – παρουσιάζομαι σε

ενώ άλλα όχι:

εργάζομαι σε, εξαπλώνομαι σε.

Η πρόθεση *σε* στις παραπάνω περιπτώσεις δηλώνει τον τόπο.

Η εμπέδωση της σύνταξης των παραπάνω ρημάτων γίνεται με τις δραστηριότητες (2), (3) και (4).

Στη συνέχεια της ενότητας ασχολούμαστε με τις χερσαίες μεταφορές και συγκεκριμένα με τους σιδηροδρόμους. Το κείμενο «*Πάνω στις ράγες*» παρουσιάζει την ιστορία του τρένου, την εξέλιξη και τη χρήση του. Το λεξιλόγιο που διδάσκεται με αφορμή το συγκεκριμένο κείμενο εμπεδώνεται με τη δραστηριότητα (5).

Στο ίδιο πνεύμα κινείται το κείμενο «*Τρένα για μεγάλες αποστάσεις*», ενώ το κείμενο με τίτλο «*Στον σιδηροδρομικό σταθμό*» αναπαράγει λεξιλόγιο που συναντάμε και σε άλλα κείμενα της ενότητας αυτής: *η αίθουσα / ο χώρος αναμονής, το γκισέ έκδοσης εισιτηρίων, η ανταπόκριση, το μέσο μεταφοράς*. Το πλαίσιο λεξιλογίου που ακολουθεί παρουσιάζει συγκεντρωμένο το σχετικό λεξιλόγιο, ενώ με τη δραστηριότητα (6) αξιοποιούνται νοηματικά και λεξιλογικά και τα τρία κείμενα για το τρένο.

Με το κείμενο «*Παγκόσμια ημέρα χωρίς ΙΧ*» περνάμε σε ένα άλλο μέσο για τη χειρσαία μεταφορά, το αυτοκίνητο. Το κείμενο εισάγει τον προβληματισμό της υπερβολικής χρήσης του αυτοκινήτου μέσα και έξω από την πόλη συγκριτικά με τα άλλα μέσα μαζικής μεταφοράς (τραμ, τρόλεϊ, λεωφορείο, μετρό, τρένο). Η δραστηριότητα (7) συγκεντρώνει τις ερωτήσεις κατανόησης του κειμένου.

Με το κείμενο «*Το ποδήλατο ως μέσο μεταφοράς*» παρουσιάζεται το ποδήλατο, εναλλακτικό μέσο μετακίνησης κυρίως μέσα στην πόλη. Καταγράφονται τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από τη χρήση του ποδηλάτου για την πόλη αλλά και για τον ίδιο τον ποδηλάτη. Το κείμενο αυτό γίνεται αντικείμενο νοηματικής και λεξιλογικής επεξεργασίας με τις δραστηριότητες (8) έως και (10).

Με τους διαλόγους «*Στον έλεγχο εισιτηρίων*» και «*Στην αίθουσα αναμονής*» περνάμε στις εναέριες μεταφορές. Το σχετικό λεξιλόγιο για τις πτήσεις συγκεντρώνεται στο πλαίσιο λεξιλογίου. Το λεξιλόγιο αυτό αποτελεί ίσως ήδη κατακτημένη γνώση για τους μαθητές, οπότε δίνεται σε αυτή την ενότητα η δυνατότητα για επανάληψη. Με το παιχνίδι ρόλων της δραστηριότητας (10) οι μαθητές εμπεδώνουν το σχετικό λεξιλόγιο.

Η δραστηριότητα (11) αποτελεί άσκηση εμπέδωσης του λεξιλογίου της ενότητας, ενώ στη δραστηριότητα (12) οι μαθητές καλούνται να προχωρήσουν ένα βήμα περαιτέρω, να σκεφθούν και να καταγράψουν μειονεκτήματα αυτή τη φορά της χρήσης του ποδηλάτου μέσα στην πόλη σε σύγκριση με το αυτοκίνητο.

Ενότητα 3. «Και στα δικά σας!»

Διδακτικοί στόχοι:

Στόχοι της ενότητας αυτής είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να κατακτήσουν λεξιλόγιο σχετικό με γαμήλιες τελετές, να γνωρίσουν την τυπική δομή σχετικών κειμενικών ειδών, όπως είναι ένα προσκλητήριο και οι αναγγελίες γάμου.
- Να μάθουν να δίνουν γαμήλιες ευχές.
- Να μάθουν λεξιλόγιο σχετικό με τις αξίες σε μια σχέση (π.χ. σεβασμός, κατανόηση, εκτίμηση).
- Να μάθουν ορισμένα σύνθετα ρήματα με το *-λέγω*, καθώς και κάποια από τα παραγόμενα ουσιαστικά.
- Να εμπεδώσουν τον σχηματισμό και τη σημασία των ρηματικών ουσιαστικών σε *-ση*, *-ξη*, *-ψη*.

Δομή της ενότητας και διδακτικές οδηγίες

Στην πρώτη σελίδα της ενότητας υπάρχουν φωτογραφίες που απεικονίζουν διάφορες γαμήλιες τελετές. Η σελίδα αυτή αποτελεί την αφορμή για να συζητηθεί το θέμα της ενότητας (γαμήλιες τελετές, έθιμα γάμου).

Το πρώτο κείμενο της ενότητας («*Η ώρα η καλή!*») είναι ένας διάλογος με θέμα την προετοιμασία ενός γάμου. Ο διάλογος αποτελεί αφορμή για τη διδασκαλία του σχετικού λεξιλογίου, το οποίο παρουσιάζεται στο ανάλογο πλαίσιο, μετά από το πλαίσιο με τις γαμήλιες ευχές. Οι ερωτήσεις κατανόησης, καθώς και οι δραστηριότητες (1) και (2) βοηθούν τους μαθητές να εξοικειωθούν με το σχετικό λεξιλόγιο. Ακολουθούν ένα προσκλητήριο γάμου και τρεις αναγγελίες γάμου από εφημερίδα, προκειμένου οι μαθητές να γνωρίσουν και αυτά τα κειμενικά είδη. Στο σημείο αυτό μπορεί να αξιοποιήσει ο/η εκπαιδευτικός τη διπολιτισμικότητα των παιδιών, ζητώντας τους να συγκρίνουν τις συνήθειες που αφορούν τον γάμο στην κοινωνία της χώρας όπου ζουν και στην Ελλάδα.

Το κείμενο «*Έθιμα και συμβολισμοί του γάμου!*» στόχο έχει, πέρα από το να παρουσιάσει διάφορα έθιμα και συμβολισμούς γάμου, ελληνικούς ή άλλων χωρών, να αποτελέσει αφορμή για τη διδασκαλία των σύνθετων ρημάτων με το *-λέγω* και των αντίστοιχων ουσιαστικών. Ειδικότερα, για τα ρήματα υπάρχουν αναλυτικοί ορισμοί και παραδείγματα στο σχετικό παράρτημα στο τέλος του βιβλίου, ενώ στα ουσιαστικά γίνεται μια απλή αναφορά και καλούνται οι μαθητές να αναζητήσουν οι ίδιοι τις σημασίες τους στο λεξικό. Για την εμπέδωση του λεξιλογίου κατάλληλες είναι η δραστηριότητα (3) για τα ρήματα και η δραστηριότητα (4) για τα ουσιαστικά.

Με την επεξεργασία του τρίτου κειμένου της ενότητας («*Παντρεύομαι από έρωτα ή με βάση τη λογική;*») στοχεύουμε στο να γίνει μία συζήτηση σχετικά με το θέμα του τίτλου – σχετική είναι και η ερώτηση κατανόησης – και να παρουσιαστεί το λεξιλόγιο «*Αξίες για μια σχέση!*» (*αμοιβαίος σεβασμός, αλληλοσεβασμός...*) που προκύπτει από το κείμενο. Για την εμπέδωση αυτού του λεξιλογίου κατάλληλη

είναι η δραστηριότητα (5).

Ακολουθεί το κείμενο «*Στο κατώφλι του δημαρχείου*», το οποίο παρουσιάζει το φαινόμενο «πολιτικός γάμος» στην Ελλάδα. Οι ερωτήσεις κατανόησης, καθώς και η δραστηριότητα (6), βοηθούν στη νοηματική εξομάλυνση του κειμένου. Με αφορμή το λεξιλόγιο του κειμένου διδάσκεται η παραγωγή ουσιαστικών σε *-ση*, *-ξη*, *-ψη* από ρήματα. Στην παρουσίαση των κατάληξεων τονίζουμε το θεματικό φωνήεν του ρήματος (ρήματα σε *-ώνω* -> *-ωση*) για να εμπεδωθεί καλύτερα η ορθογραφία των ρημάτων και των αντίστοιχων ουσιαστικών. Κάτι που αξίζει να αναφερθεί από τον/την εκπαιδευτικό είναι ότι η κατάληξη *-έυση* των ουσιαστικών που παράγονται από ρήματα σε *-έω* είναι λόγια, ενώ η *-έψη* που είναι πιο σπάνια (*γεύομαι / γεύση, χωνεύω/ χώνεψη*) είναι λαϊκή. Επίσης, πρέπει να τονιστεί το ότι τα υπερδυσύλλαβα ουσιαστικά τονίζονται στην προπαραλήγουσα και, ακόμα, στο ότι, για ορισμένες κατηγορίες ρημάτων, υπάρχουν δύο δυνατότητες όσον αφορά την παραγωγική κατάληξη (όπως άλλωστε αναφέρεται και στο πλαίσιο στο *Βιβλίο του Μαθητή*). Για την εμπέδωση του σχηματισμού και της σημασίας των ουσιαστικών αυτών κατάλληλες είναι οι δραστηριότητες (7) έως (10).

Η ενότητα τελειώνει με το κείμενο «*Κρητικός γάμος*». Το κείμενο αυτό δίνει ευκαιρία στους μαθητές να χρησιμοποιήσουν το λεξιλόγιο της ενότητας. Επίσης, αποτελεί αφορμή για συζήτηση γύρω από τους παραδοσιακούς γάμους ή, γενικότερα, τους ελληνικούς γάμους στο εξωτερικό. Τη συζήτηση μπορούν να καθοδηγήσουν οι ερωτήσεις κατανόησης του κειμένου. Στην κατανόηση του κειμένου μπορεί να βοηθήσει και η δραστηριότητα (11). Τέλος, οι μαθητές μπορούν να καταγράψουν τις εμπειρίες τους από έναν ελληνικό γάμο στη δραστηριότητα (12), ασκούμενοι έτσι στο κειμενικό είδος της περιγραφής εορταστικών εκδηλώσεων.

Ενότητα 4. «Σχέσεις στοργής»

Διδακτικοί στόχοι:

Στόχοι της ενότητας αυτής είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να μάθουν και να εμπεδώσουν λεξιλόγιο σχετικά με την οικογένεια (π.χ. *γενιά, πρόγονος, μητρότητα*).
- Να μάθουν ή να εμπεδώσουν λεξιλόγιο που αφορούν σε διάφορα νομικά και κοινωνικά ζητήματα (π.χ. *ισχύουσα νομοθεσία, χορήγηση επιδόματος, πληρώνω διατροφή*).
- Να μάθουν κάποια σύνθετα ρήματα σε *-λαμβάνω* και να γνωρίσουν και τα αντίστοιχα ουσιαστικά.
- Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία των αρσενικών ουσιαστικών σε *-τής* και σε *-τήρας*.
- Να εμπεδώσουν την ορθογραφία των θηλυκών ουσιαστικών σε *-εία, -εία* και *-ία*.

Δομή της ενότητας και διδακτικές οδηγίες

Η ενότητα ξεκινά με το κείμενο «*Η οικογένεια στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία*», για την κατανόηση του οποίου προτείνεται η δραστηριότητα (1). Το κείμενο προσφέρεται για συζήτηση σχετικά με τα χαρακτηριστικά της σύγχρονης ελληνικής οικογένειας και εισάγει στο θέμα το οποίο πραγματεύεται η ενότητα. Επιπλέον, περιέχει παραδείγματα των σύνθετων ρημάτων σε *-λαμβάνω*, τα οποία παρουσιάζονται στο πλαίσιο που ακολουθεί. Για την εμπέδωση της κλίσης και της σημασίας των ρημάτων αυτών και των σχετικών ουσιαστικών προορίζονται οι δραστηριότητες (2) έως (4).

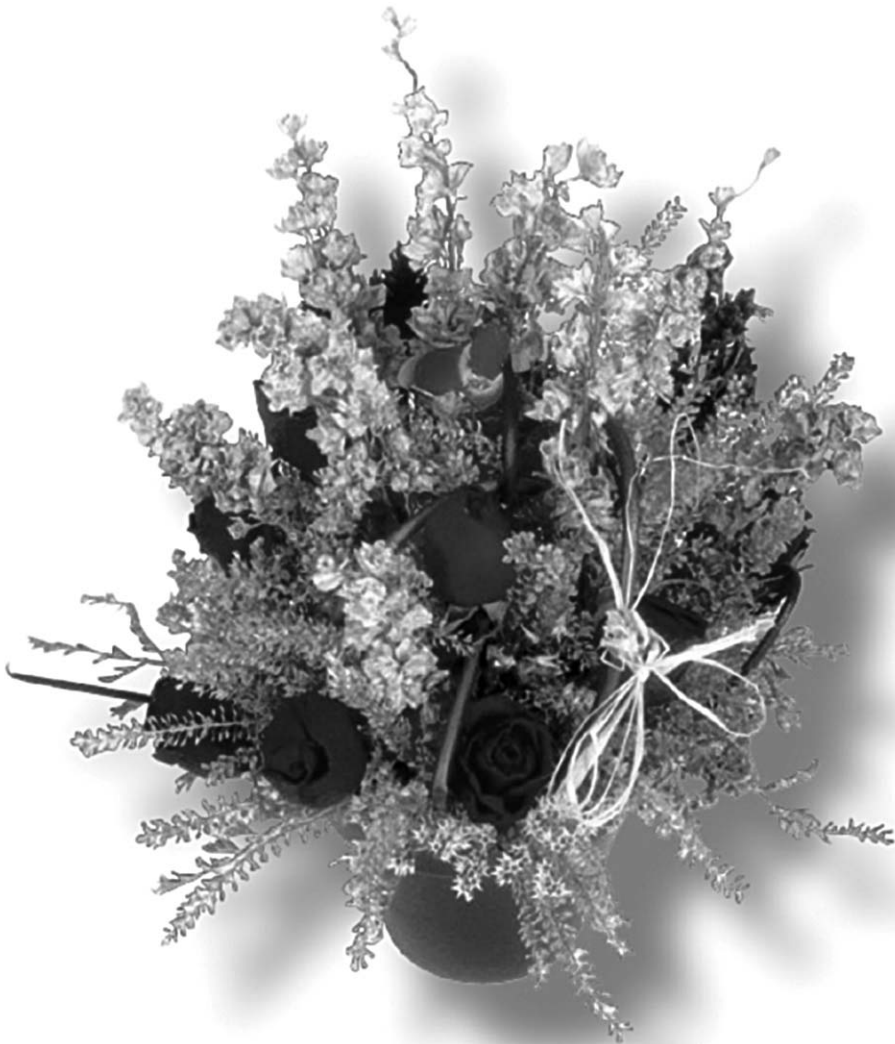
Το επόμενο κείμενο («*Πόσο άλλαξαν τα πράγματα;*») συνοδεύεται από ερωτήσεις κατανόησης που αποτελούν αφορμή για συζήτηση και δίνει την ευκαιρία για τη διδασκαλία λεξιλογίου σχετικά με την οικογένεια στη σελ.51. Σχετική είναι η δραστηριότητα (5).

Το κείμενο «*Δεσμοί αγάπης*» παρουσιάζει τα ίδια τα μέλη ορισμένων οικογενειών να εκφράζουν τα συναισθήματά τους για την οικογένειά τους. Το κείμενο χρησιμεύει επίσης για τη διδασκαλία του γραμματικού φαινομένου της ενότητας, δηλαδή τα αρσενικά ουσιαστικά σε *-τής* και σε *-τήρας*. Οι μαθητές πρέπει να εμπεδώσουν αφενός τις σημασίες που προσδίδει η κάθε κατάληξη στο ουσιαστικό και αφετέρου το ότι τα ουσιαστικά αυτά αναφέρονται τόσο σε άψυχα όσο και σε έμψυχα όντα. Για την εμπέδωση του φαινομένου προτείνεται η δραστηριότητα (6).

Ακολουθεί το κείμενο «*Η ιστορία της γιορτής της μητέρας*». Η δραστηριότητα (7) που το αφορά εξασκεί τους μαθητές στην παραγωγή πλαγιότιτλων. Το φαινόμενο που διδάσκεται με βάση το κείμενο αυτό είναι η ορθογραφία των θηλυκών ουσιαστικών σε *-εία, -εία, -ία*. Χρήσιμο θα ήταν εδώ να υπενθυμίσει ο/η εκπαιδευτικός στους μαθητές τα ουσιαστικά σε *-εία* που παράγονται από επίθετα, τα οποία διδάχτηκαν στο *Βήματα Μπροστά 2* (π.χ. *αναίδης – αναίδεια, επιεικής –*

επιείκεια). Για εξάσκηση στην ορθογραφία προτείνονται οι δραστηριότητες (8), (9) και (10).

Το τελευταίο κείμενο («Μια διαφορετική οικογένεια») αφορά ένα σημαντικό κοινωνικό θέμα και προβλέπεται να προκαλέσει αρκετή συζήτηση. Για την κατανόηση του κειμένου προβλέπεται η δραστηριότητα (11), ενώ η δραστηριότητα (12) εμποδώνει το λεξιλόγιο που σχετίζεται με νομικά θέματα, το οποίο διδάσκεται με αφορμή το κείμενο αυτό. Τέλος, οι δραστηριότητες (13), (14) και (15) αποτελούν δραστηριότητες εμπέδωσης των όσων διδάχτηκαν οι μαθητές και οι μαθήτριες σε όλη την ενότητα.

Ενότητα 5. «Όλος ο κόσμος μια σκηνή!»

Διδακτικοί στόχοι:

Στόχοι της ενότητας αυτής είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να κατακτήσουν λεξιλόγιο σχετικά με το θέατρο (είδη και μέρη θεάτρου, επαγγέλματα που σχετίζονται με αυτό).
- Να συνειδητοποιήσουν τη σύνταξη της πρόθεσης *αντί*.
- Να διδαχθούν την κλίση των λεγόμενων «λόγιων» ρημάτων (*θεωρούμαι-αποτελούμαι, εξαρτώμαι και διασπώμαι*).
- Να κατανοήσουν τη σημασία του *προκειμένου να*.
- Να εμπεδώσουν την κλίση των ανισοσύλλαβων ουδετέρων (π.χ. σε *-μα*).
- Να εμπεδώσουν τη δομή του κειμενικού είδους της συνέντευξης.
- Να προβληματιστούν σχετικά με τη δραματική τέχνη ως μέσο ψυχαγωγίας.
- Να πάρουν πληροφορίες σχετικά με το θέατρο στην αρχαία Ελλάδα.

Δομή της ενότητας και διδακτικές οδηγίες

Με την εικονογράφηση της πρώτης σελίδας της ενότητας αλλά και τις σχετικές ερωτήσεις οι μαθητές προοιδαάζονται σχετικά με τη θεματική ενότητα «θέατρο» και ενθαρρύνονται να διατυπώσουν τις προσωπικές τους εμπειρίες και προτιμήσεις. Ο τίτλος προέρχεται από ελληνική μετάφραση έργου του Ουίλιαμ Σέξπιρ και μπορεί επίσης να οδηγήσει σε συζητήσεις για τον σκοπό και τις λειτουργίες του θεάτρου στην ζωή μας.

Ο εισαγωγικός διάλογος («*Προτιμώ μια κωμωδία!*») έχει σκοπό να εισαγάγει κάποιο θεματικό λεξιλόγιο (είδη θεατρικών έργων, συντελεστές θεατρικής παράστασης, θεατρική κριτική), το οποίο παρουσιάζεται πιο συστηματικά στα αντίστοιχα πλαίσια λεξιλογίου. Μέρος του λεξιλογίου εμπεδώνεται με τις δραστηριότητες (1) και (2).

Σε επίπεδο γραμματικής επισημαίνεται στους μαθητές η διπλή σύνταξη της πρόθεσης *αντί* (είτε με προτασικό συμπλήρωμα με το *να* είτε με εμπρόθετο προσδιορισμό με το *για*, όταν το ρήμα εννοείται). Σχετική είναι η δραστηριότητα (3).

Ακολουθεί το κείμενο με τίτλο «*Ηθοποιός σημαίνει φως*», (από τον τίτλο του γνωστού τραγουδιού με τον Δημήτρη Χορν) το οποίο αποτελεί μια ακόμη ευκαιρία για να εμπεδωθεί η δομή της συνέντευξης. Επιπλέον, με αφορμή το κείμενο αυτό, διευρύνεται το διδασκόμενο θεματικό λεξιλόγιο, καθώς εστιάζουμε στο επάγγελμα του ηθοποιού. Από πλευράς γραμματικής, το κείμενο δίνει την αφορμή για να παρουσιαστούν τα λεγόμενα «λόγια» ρήματα. Αυτά παρουσιάζουν ενδιαφέρον λόγω των διπλών καταλήξεών τους, η επιλογή των οποίων διαφοροποιεί υφολογικά τον λόγο μας. Στο σημείο αυτό ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να επαναλάβει και την κλίση και των υπόλοιπων χρόνων, στους οποίους δεν διαφοροποιούνται από άλλα ρήματα της μέσης φωνής και της β' συζυγίας (π.χ. *κοιμάμαι, αγαπιέμαι*). Οι κλιτικές ιδιαιτερότητες των ρημάτων αυτών εμπεδώνονται με τη δραστηριότητα (4) [προσοχή: σε κάποια σημεία μπορούν να επιλεγούν και οι δύο τύποι]. Ακολουθεί στο *Τετράδιο Δραστηριοτήτων* μία άσκηση παραγωγής γρα-

πτού λόγου (δραστηριότητα (5), που δίνει την ευκαιρία στους μαθητές να εμπειδώσουν το θεματικό λεξιλόγιο το οποίο έχουν διδαχθεί μέχρι τώρα.

Το κείμενο «*Το αρχαίο δράμα*» μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον/την εκπαιδευτικό ως ευκαιρία για να πληροφορηθούν οι μαθητές και οι μαθήτριες σχετικά με την προέλευση του θεάτρου από την αρχαία Ελλάδα. Ο σκοπός μας δεν είναι, βεβαίως, να απομνημονεύσουν οι μαθητές εγκυκλοπαιδικά στοιχεία, αλλά να τους κινήσουμε το ενδιαφέρον, ώστε να αναζητήσουν ενδεχομένως και περισσότερη πληροφόρηση για μία υψηλή μορφή έκφρασης του αρχαιοελληνικού πολιτισμού. Η κατανόηση του εν λόγω κειμένου ελέγχεται με τη δραστηριότητα (6). Επιπλέον, το κείμενο αυτό μας δίνει την αφορμή να παρουσιάσουμε τη σύνταξη του *προκειμένου να*, φαινόμενο το οποίο παρουσιάζεται πιο συστηματικά με το σχετικό πλαίσιο. Σχετική είναι η δραστηριότητα (7). Τέλος, το κείμενο δίνει την ευκαιρία στον/στην εκπαιδευτικό να διδάξει την κλίση των ανισοσύλλαβων ουδέτερων (σε *-μα* αλλά όχι μόνο) εστιάζοντας στην ύπαρξη δύο θεμάτων και στον σχηματισμό των σύνθετων και παράγωγων ουσιαστικών και επιθέτων από το δεύτερο πάντα θέμα τους. Η δραστηριότητα (8) ελέγχει την κατανόηση αυτού του γραμματικού φαινομένου.

Η τελευταία σελίδα της ενότητας προσφέρει επιπλέον πληροφορίες σχετικά με το αρχαίο θέατρο. Στόχος μας είναι να εξάψουμε το ενδιαφέρον και τη φαντασία των παιδιών σχετικά με την προέλευση της δραματικής τέχνης και να προκαλέσουμε πλήθος ερωτήσεων από την πλευρά τους. Η κατανόηση των εν λόγω πληροφοριών ελέγχεται με τη δραστηριότητα (9), ενώ η δραστηριότητα (10) δίνει την ευκαιρία στους μαθητές και στις μαθήτριες να ετοιμάσουν μία γραπτή ομαδική εργασία, η οποία προϋποθέτει μία σχετική έρευνα.

Ενότητα 6. «Γκράφιτι: η τέχνη του δρόμου»

Διδακτικοί στόχοι:

Στόχοι της ενότητας αυτής είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να διακρίνουν την επιρρηματική λειτουργία της μετοχής Ενεστώτα (γερούνδιο) και να εμπεδώσουν τη χρήση της.
- Να κατακτήσουν λεξιλόγιο σχετικό με την τέχνη (τεχνική, τεχνοτροπία, καλές τέχνες κ.ο.κ.) και διάφορα σχετικά συναισθήματα (ένταση, αγωνία, εκτόνωση κ.ο.κ.).
- Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία ορισμένων σύνθετων ρημάτων σε *-σύρω*, *-τρέπω* και *-δίδω*, καθώς και των αντίστοιχων ουσιαστικών.
- Να προβληματιστούν πάνω στις μορφές τέχνης και τα συναισθήματα που προκαλεί.

Δομή της ενότητας και διδακτικές οδηγίες

Η αμφισημία του τίτλου της ενότητας (*Γκράφιτι: η τέχνη του δρόμου*: τέχνη, δηλαδή, 'που εκτίθεται σε δημόσιους χώρους' ή 'τέχνη αμφιβόλου καλλιτεχνικής αξίας') και οι φωτογραφίες με έργα - γκράφιτι σε δημόσιους χώρους μεγαλουπόλεων σε συνδυασμό με τις ερωτήσεις που ακολουθούν, λειτουργούν ως αφόρμηση για να ξεκινήσει μία συζήτηση στην τάξη γύρω από ένα σύγχρονο εικαστικό φαινόμενο, η καλλιτεχνική αξία του οποίου αμφισβητείται. Η συζήτηση μπορεί να επεκταθεί γενικότερα σε θέματα στάσεων των μαθητών σε σύγχρονα εικαστικά φαινόμενα και τεχνικές, όπως το κολάζ κ.α., προκειμένου να μιλήσουν για τα καλλιτεχνικά ενδιαφέροντά τους και για τους τρόπους με τους οποίους εκφράζονται.

Στο κείμενο με τίτλο «*Γκράφιτι: η τελευταία παράνομη τέχνη*» αναπτύσσεται ένας προβληματισμός για τη στάση του κοινού απέναντι στο φαινόμενο του γκράφιτι, τις ιδανικότερες επιφάνειες για τη δημιουργία και την παρουσίαση των έργων. Η νοηματική επεξεργασία του κειμένου ολοκληρώνεται με τη δραστηριότητα (1), ενώ με τη (2) επιχειρείται η νοηματική προσπέλαση ενός κειμένου, σχετικού πάντα με το θέμα της ενότητας, με τη συμπλήρωση κενών.

Παράλληλα, και με αφορμή πάντα το πρώτο κείμενο της ενότητας, εμφανίζονται στο λεξιλογικό πίνακα της σελ. 78 ορισμένα σύνθετα ρήματα σε *-σύρω* μαζί με τα παράγωγα ουσιαστικά (*απόσυρση, ανάσυρση* κ.τ.λ.). Σχετική είναι η δραστηριότητα (3).

Το μορφολογικό – συντακτικό φαινόμενο που πραγματεύεται η ενότητα αφορά την επιρρηματική λειτουργία της μετοχής του Ενεστώτα ('γερούνδιο', σύμφωνα με τη σύγχρονη ορολογία). Ο σχηματισμός της μετοχής αυτής έχει διδαχθεί στο *Βήματα Προσά 1* (ενότητα 12) αλλά και σε προηγούμενα επίπεδα. Στην ενότητα αυτή εστιάζουμε αποκλειστικά στη συντακτική της λειτουργία και στον τρόπο με τον οποίο η μετοχή μετασχηματίζεται σε επιρρηματική πρόταση και αντίστροφα. Τα ερωτήματα που διατυπώνονται στη μεσαία στήλη και οι προτάσεις που ακολουθούν αποσκοπούν στην αποτελεσματικότερη κατανόηση του φαινομένου (δηλ. την επιρρηματική λειτουργία της μετοχής) από τους μαθητές. Σημα-

σία έχει να τονιστεί ότι οι μετοχές αυτές απαντούν σε ένα ερώτημα και ότι η ενέργεια που εκφράζουν (τρόπος, χρόνος, τόπος, μέσο κ.τ.λ.) συμβαίνει παράλληλα με εκείνη του ρήματος. Σχετικές είναι οι δραστηριότητες (4) και (9).

Το κείμενο με τίτλο «*Συνέντευξη με έναν αρουραίο!*» αποτελεί πραγματική συνέντευξη ενός writer. Η δραστηριότητα (5) στοχεύει στην ανασύνθεση της συνέντευξης με το να μαντέψουν οι μαθητές τις πιθανές ερωτήσεις του δημοσιογράφου, ώστε το κείμενο να αποκτήσει περισσότερη αληθοφάνεια. Σκοπός μας είναι να ενεργοποιήσουμε τις μετακειμενικές δεξιότητες του μαθητή.

Ο λεξιλογικός πίνακας αποτυπώνει μέρος του θεματικού λεξιλογίου αναφορικά με τα συναισθήματα που προκαλεί η τέχνη. Οι σχετικές ερωτήσεις στο τέλος του κειμένου πιστεύουμε ότι ωθούν τους μαθητές να εμπεδώσουν μέρος αυτού του λεξιλογίου και να προκληθεί έτσι μία ευρύτερη συζήτηση για τις συναισθηματικές τους αντιδράσεις όταν οι ίδιοι γίνονται δημιουργοί ενός εικαστικού φαινομένου. Ο πίνακας επίσης των σελ. 82 και 83 παρουσιάζει δυο ακόμη ομάδες σύνθετων ρημάτων (σε – *τρέπω* και σε – *δίδω*) με τα παράγωγά τους ουσιαστικά. Η εμπέδωση του λεξιλογίου ολοκληρώνεται με τις δραστηριότητες (6), (7) και (8).

Το κείμενο «*Από τη ζωγραφική των σπηλαίων στα γκράφιτι των μεγαλουπόλεων*» έχει πληροφοριακό χαρακτήρα και αποσκοπεί στο να παρουσιάσει τις ρίζες του γκράφιτι στα βάθη των αιώνων. Παράλληλα το κείμενο προσφέρει αρκετές ευκαιρίες για τη διασαφήνιση των όρων *τέχνη – τεχνική – τεχνοτροπία* και των πολλαπλών σημασιών που έχουν. Ο λεξιλογικός πίνακας συμπυκνώνει τις βασικές διαφορές. Ωστόσο, προτείνουμε οι μαθητές να οδηγηθούν στον προσδιορισμό της πολυσημίας των λέξεων μέσα από παραδείγματα που υπάρχουν στο κείμενο και εν συνεχεία να χρησιμοποιηθεί ο πίνακας που προαναφέραμε.

Τέλος με τη δραστηριότητα (10) καλείται ο μαθητής να περιγράψει κάποιο χόμπι του, απαντώντας όμως στα ερωτήματα που περιγράφονται μέσα στην παρένθεση και αξιοποιώντας το θεματικό λεξιλόγιο της ενότητας.

Ενότητα 7. «Στα πέρατα της γης!»

Διδακτικοί στόχοι:

Στόχοι της ενότητας αυτής είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να κατακτήσουν τη χρήση του Υπερσυντέλικου.
- Να μάθουν και να εμπεδώσουν τα σύνθετα ρήματα σε *-ρίπτω* και να μάθουν τα αντίστοιχα ουσιαστικά.
- Να εξοικειωθούν με τον σχηματισμό του Παρατατικού και του Αορίστου των σύνθετων ρημάτων με πρόθεση και να τον εμπεδώσουν.
- Να μάθουν και να εμπεδώσουν λεξιλόγιο σχετικά με εξερευνήσεις, ανακαλύψεις, εφευρέσεις κ.λπ.

Δομή της ενότητας και διδακτικές οδηγίες

Η ενότητα ξεκινά με μία εισαγωγική σελίδα που έχει φωτογραφίες από διάφορα εξωτικά μέρη και μπορεί να δώσει αφορμή για συζήτηση. Θέματα που μπορούν να συζητηθούν είναι εάν αρέσουν στους μαθητές τα εξωτικά ή τα άγνωστα μέρη, αν τους συγκινεί η ιδέα της κατάκτησης ενός απάτητου μέρους, εάν θαυμάζουν όσους κατορθώνουν να πατήσουν πρώτοι μια κορυφή ενός βουνού ή οποιοδήποτε άλλο μέρος της γης, ή γενικότερα, όσους πετυχαίνουν πρώτοι ένα σημαντικό επίτευγμα.

Το πρώτο κείμενο της ενότητας είναι μία συνέντευξη του πιο πολυταξιδεμένου ανθρώπου στη γη, του Έλληνα Μπάμπη Μπίζα. Το αυθεντικό αυτό κείμενο σχετίζεται με τις δραστηριότητες (1) και (2) στο Τετράδιο Δραστηριοτήτων. Ειδικότερα, όσον αφορά τη δραστηριότητα (1), πρέπει να διευκρινιστεί στους μαθητές ότι το κείμενο που θα δημιουργήσουν θα έχει αφηγηματικό χαρακτήρα, θα είναι δηλαδή ένα ενιαίο κείμενο που θα αναφέρεται στις εμπειρίες του Μπάμπη Μπίζα και θα είναι γραμμένο σε γ' ενικό πρόσωπο.

Το εισαγωγικό κείμενο χρησιμεύει επίσης για να διδαχθεί και ο Υπερσυντέλικος και οι χρήσεις του. Σχετικές είναι οι δραστηριότητες (3) και (4). Ακόμη, το κείμενο αυτό περιέχει παραδείγματα των σύνθετων ρημάτων σε *-ρίπτω*, τα οποία παρουσιάζονται συνοπτικά στο σχετικό πλαίσιο μαζί με τα παράγωγα ουσιαστικά τους (στο παράρτημα στο τέλος του βιβλίου δίνονται αναλυτικοί ορισμοί των ρημάτων και παραδείγματα). Οι δραστηριότητες (5) και (6) στοχεύουν στην εμπέδωση της σημασίας των ρημάτων αυτών και των σχετικών ουσιαστικών.

Ακολουθεί το κείμενο «*Ο γύρος του κόσμου με ένα αερόστατο!*», το οποίο κάνει λόγο για άλλο ένα αξιοπερίεργο κατόρθωμα. Πέρα από τις ερωτήσεις κατανόησης, οι μαθητές μπορούν να κάνουν και τη δραστηριότητα (7) στο Τετράδιο Δραστηριοτήτων. Στη δραστηριότητα (8) οι μαθητές καλούνται να κάνουν, κατά κάποιον τρόπο, το αντίστροφο από αυτό που έκαναν στη δραστηριότητα (1). Συγκεκριμένα, καλούνται να αντλήσουν πληροφορίες από ένα αφηγηματικό κείμενο σε γ' ενικό πρόσωπο και να παίξουν τον ρόλο του δημοσιογράφου.

Το εν λόγω κείμενο περιέχει αρκετά παραδείγματα σύνθετων ρημάτων με προθέσεις σε παρελθοντικούς χρόνους, που είναι το άλλο γραμματικο-συντακτι-

κό φαινόμενο της ενότητας. Στο σχετικό πλαίσιο δίνονται αναλυτικά όλα τα βήματα που ακολουθούνται για να σχηματιστεί ο Παρατατικός και ο Αόριστος των ρημάτων αυτών. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο πότε (σε ποια πρόσωπα) υπάρχει η αύξηση και πότε όχι. Επίσης, πρέπει να τονιστεί ότι, όσον αφορά το γ' πληθυντικό, ο τύπος σε -ε είναι πιο συχνός στον προφορικό λόγο (π.χ. *συλλάβανε* αντί του *συνέλαβαν*). Ο δεύτερος τύπος είναι πιο λόγιος και συνηθίζεται στον γραπτό λόγο ή σε πιο επίσημο, 'προσεγμένο' ύφος στον προφορικό λόγο. Για την εμπέδωση του φαινομένου μπορούν να γίνουν οι δραστηριότητες (9), (10) και (11).

Ακολουθεί το κείμενο με τίτλο «*Έλληνες ορειβάτες στο Έβερεστ!*», για την κατανόηση του οποίου μπορεί να γίνει η δραστηριότητα (12). Το κείμενο αυτό αποτελεί αφορμή για τη διδασκαλία του λεξιλογίου της ενότητας του σχετικού με αποστολές, κατορθώματα, κ.λπ. (*αναλαμβάνω αποστολή, ξεπερνώ τα όρια μου, θέτω στόχους* κλπ). Σχετική είναι η δραστηριότητα (13).

Τελευταίο κείμενο είναι το «*Πρωτοπόροι και πρωτοπόροι...*» στο οποίο εντάσσονται τέσσερα μικρότερα κείμενα στο καθένα από τα οποία περιγράφεται το έργο κάποιας σημαντικής προσωπικότητας. Οι ερωτήσεις κατανόησης αποτελούν έναυσμα για συζήτηση. Επίσης, με αφορμή αυτό το κείμενο διδάσκεται και άλλο σχετικό με τη θεματική της ενότητας λεξιλόγιο, που αυτή τη φορά αφορά εφευρέσεις και ανακαλύψεις. Για την εμπέδωσή του κατάλληλη είναι η δραστηριότητα (14).

Τέλος, η δραστηριότητα (15) προτρέπει τους μαθητές να ψάξουν πληροφορίες για κάποιον «κατακτητή», να τις καταγράψουν και να τις παρουσιάσουν στην τάξη.

Ενότητα 8. «Νους υγιής εν σώματι υγείη»

Διδακτικοί στόχοι:

Στόχοι της ενότητας αυτής είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να κατακτήσουν λεξιλόγιο σχετικά με τα διάφορα είδη άσκησης αλλά και τα οφέλη που προκύπτουν απ' αυτή για τον ανθρώπινο οργανισμό.
- Να εμπεδώσουν τον τρόπο σχηματισμού και τη χρήση του υποθετικού λόγου του παρελθόντος.
- Να εμπεδώσουν τη χρήση και τη σύνταξη των δεικτών εναντίωσης (σύνδεσμοι, προθέσεις, προτασιακά επιρρήματα) *παρά, παρόλ' αυτά, παρόλο που, παρά το ότι, κ.λπ.*
- Να μάθουν τη σημασία κάποιων σύνθετων ρημάτων σε *-βάλλω* και των σχετικών ουσιαστικών.
- Να ενημερωθούν σχετικά με την άθληση στην αρχαία Ελλάδα και να κάνουν τη σύγκριση με τη σύγχρονη πραγματικότητα.
- Να ευαισθητοποιηθούν σχετικά με τα πολλαπλά οφέλη της άσκησης..

Δομή της ενότητας και διδακτικές οδηγίες

Η αρχική σελίδα της ενότητας βοηθά τους μαθητές να προσανατολιστούν θεματικά και να προϊδεαστούν για τη συνέχεια. Με τον διάλογο «*Θα αλλάξει εντελώς η ψυχολογία σου*» και το αυθεντικό κείμενο από φυλλάδιο γυμναστηρίου εισάγουμε βασικό θεματικό λεξιλόγιο, το οποίο παρουσιάζεται με τρόπο συστηματικό στο πλαίσιο λεξιλογίου που ακολουθεί. Στο σημείο αυτό προτείνονται οι δραστηριότητες (1) έως (3), οι οποίες, εκτός των άλλων, ασκούν τους μαθητές και τις μαθήτριες και στην παραγωγή γραπτού λόγου. Ακολουθεί το πλαίσιο με το πρώτο γραμματικό φαινόμενο της ενότητας, που αφορά τον υποθετικό λόγο του παρελθόντος. Σχετική είναι η δραστηριότητα (4).

Ο διάλογος με τίτλο «*Ποτέ δεν είναι αργά!*» συνεχίζει την παρουσίαση του θεματικού λεξιλογίου και βοηθά τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της άσκησης στην τρίτη ηλικία. Στο πλαίσιο που ακολουθεί επισημαίνονται οι λεξιλογικές συνάψεις που αφορούν τα ρήματα *κάνω* και *παίζω*, και οι οποίες αφορούν χόμπι και σπορ. Με τον διάλογο σχετίζεται άμεσα η δραστηριότητα (5), δραστηριότητα παραγωγής γραπτού λόγου που καλεί τους μαθητές να ανασχηματίσουν ένα είδος κειμένου (διάλογος, ευθύς λόγος) σε ένα άλλο (αναφορά σε πλάγιο λόγο). Επίσης, στο σημείο αυτό προτείνεται η δραστηριότητα (6), η οποία ανακεφαλαιώνει το λεξιλόγιο που διδάχθηκε μέχρι εδώ.

Ακολουθεί το άρθρο με τίτλο «*Περπάτημα και υγεία*» στο οποίο παρουσιάζονται τα πολλαπλά οφέλη του απλού περπατήματος για την υγεία μας. Το κείμενο όχι μόνο εμπεδώνει το θεματικό λεξιλόγιο της ενότητας, αλλά δίνει την αφορμή για να διδαχθούν δύο ακόμη φαινόμενα. Το πρώτο αφορά τη σημασία ορισμένων σύνθετων ρημάτων σε *-βάλλω* (κάποια άλλα διδάσκονται σε μεταγενέστερη ενότητα) και των σχετικών ουσιαστικών. Σχετικές είναι οι δραστηριότητες (7), (8) και (9). Επίσης, διδάσκονται οι ενδείκτες εναντίωσης, όπως είναι το προτασιακό

επίρροια *παρόλ' αυτά*, η πρόθεση *παρά* και άλλες εκφράσεις που εισάγουν εναντιωματική πρόταση ως σύνδεσμοι (*παρόλο που, παρά το ότι/ παρά το γεγονός ότι...*). Το φαινόμενο εμπεδώνεται με τη δραστηριότητα (10).

Η ενότητα κλείνει με το κείμενο «*Ο αθλητισμός στην αρχαία Ελλάδα*» το οποίο αναφέρεται στον τρόπο άθλησης των αρχαίων Ελλήνων και του οποίου η κατανόηση ελέγχεται με τη δραστηριότητα (11). Εκτός από την απλή ενημέρωση σχετικά με το θέμα αυτό, οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να προβληματιστούν μέσω της σύγκρισης αρχαίας και σύγχρονης πραγματικότητας, πράγμα το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε ενδιαφέρουσες συζητήσεις εντός και εκτός σχολικού περιβάλλοντος. Τέλος, οι δραστηριότητες (12) και (13) αναφέρονται στην ενότητα συνολικά και ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να τις χρησιμοποιήσει κατά βούληση.

Ενότητα 9. «Ελληνική Πασχαλιά»

Διδακτικοί στόχοι:

Στόχοι της ενότητας αυτής είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να κατακτήσουν λεξιλόγιο σχετικά με την οργάνωση διακοπών (ατομικά ή οργανωμένα ταξίδια), τον τρόπο κρατήσεων και τη διαμονή σε ξενοδοχεία ή άλλου είδους καταλύματα.
- Να κατακτήσουν λέξεις ή φράσεις με τις οποίες περιγράφουμε έναν τόπο.
- Να κατακτήσουν λεξιλόγιο σχετικά με την περιγραφή ενός γεγονότος και πιο συγκεκριμένα μιας γιορτής.
- Να μάθουν τη σημασία ορισμένων σύνθετων ρημάτων σε *-φέρω*.
- Να γνωρίσουν ή να θυμηθούν πασχαλινά έθιμα από διάφορα μέρη της Ελλάδας.
- Να ευαισθητοποιηθούν σχετικά με τις ομορφιές της χώρας μας και τον παραδοσιακό τρόπο ζωής.

Δομή της ενότητας και διδακτικές οδηγίες

Η πρώτη σελίδα της ενότητας έχει σκοπό να εισαγάγει τους μαθητές στο θέμα της Ελληνικής Πασχαλιάς και να τους θυμίσει κάποια πασχαλινά έθιμα τα οποία πιθανώς να έχουν γνωρίσει και από κοντά, ανάλογα με την επαφή που έχουν με την Ελλάδα. Το εισαγωγικό κείμενο της ενότητας, «*Φύγαμε για Ελλάδα!*», περιλαμβάνει δύο διαλόγους, όπου γίνεται αναφορά σε ελληνικά πασχαλινά έθιμα και παρουσιάζεται λεξιλόγιο σχετικό με την οργάνωση διακοπών από τουριστικό γραφείο. Ακολουθεί ένας πρώτος πίνακας λεξιλογίου, στον οποίο γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστούν με οργανωμένο τρόπο κάποιες σχετικές λέξεις και φράσεις.

Η διδασκαλία δομών και λέξεων σχετικών με οργάνωση διακοπών συνεχίζεται με τον διάλογο «*Ξενοδοχείο 4^{ων} αστέρων*». Αυτή τη φορά η έμφαση είναι στις έννοιες 'ξενοδοχείο-κατάλυμα'. Η εμπέδωση όλου του παραπάνω λεξιλογίου γίνεται με τις δραστηριότητες (1), (2), (3) και (7). Επιπλέον, οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να εκθέσουν γραπτώς την προτίμησή τους σχετικά με ένα είδος διακοπών στις δραστηριότητες (6) και (10).

Ένα άλλο φαινόμενο που διδάσκεται στην ενότητα αυτή είναι η σημασία κάποιων συνθέτων ρημάτων σε *-φέρω* (και των σχετικών με αυτά ουσιαστικών). Σχετικές είναι οι δραστηριότητες (3) έως (5).

Το επόμενο κείμενο, «*Ο δρόμος προς το μαγνητικό Λεωνίδιο*», είναι ένα αρκετά απαιτητικό κείμενο, στο οποίο παρουσιάζονται λέξεις ή φράσεις με τις οποίες περιγράφουμε έναν τόπο ή κάποια διαδρομή. Σχετικές εκφράσεις παρουσιάζονται στις σελ. 121-122. Ο κατάλογος των εκφράσεων αυτών δεν είναι βέβαια εξαντλητικός αλλά ενδεικτικός. Ούτως ή άλλως, ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να τον διδάξει κατά βούληση, είτε συμπληρώνοντάς τον είτε επικεντρώνοντας σε ορισμένα σημεία, ανάλογα πάντα και με το επίπεδο της τάξης. Οι δραστηριότητες (9) και (11), αλλά και η (10), εξασκούν τους μαθητές και τις μαθήτριες στη χρήση

αυτού του λεξιλογίου.

Στο τελευταίο μέρος της ενότητας βρίσκουμε το κείμενο με τίτλο «Ένα πατροπαράδοτο έθιμο», όπου παρουσιάζονται αναλυτικά τα πασχαλινά έθιμα σε τρία διαφορετικά μέρη της Ελλάδας. Αφενός οι μαθητές έρχονται έτσι σε μια πρώτη επαφή με κάποια ενδιαφέροντα πατροπαράδοτα πασχαλινά έθιμα και αφετέρου εξοικειώνονται με κάποιες φράσεις και λέξεις που χρησιμοποιούνται για τη λειτουργία της περιγραφής δημόσιου εορτασμού κάποιας γιορτής (βλ. και σχετικό πλαίσιο στη σελ.125). Σχετική είναι η δραστηριότητα (12).

Ενότητα 10. «Το περιβάλλον σε κίνδυνο!»

Διδακτικοί στόχοι:

Στόχοι της ενότητας αυτής είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να εξοικειωθούν με λεξιλόγιο σχετικό με τις διάφορες κλιματικές αλλαγές από τη μια και τις εναλλακτικές πηγές ενέργειας από την άλλη.
- Να μάθουν και να εμπεδώσουν τη χρήση των σύνθετων ρημάτων *ανατρέπω*, *μετατρέπω*.
- Να μάθουν και να εμπεδώσουν περιβάλλοντα χρήσης και δομές που εκφράζουν την *αιτία* που οδηγεί σε κάποιο αποτέλεσμα (λ.χ. *συνέπεια*, *επίπτωση*, *οφείλεται σε*).
- Να μάθουν τη λειτουργία των ρηματικών περιφράσεων (Ρήμα + Ουσιαστικό σε αιτιατική) στα νέα ελληνικά.

Δομή της ενότητας και διδακτικές οδηγίες

Το πρώτο μέρος της ενότητας ασχολείται με το φαινόμενο του θερμοκηπίου, το οποίο αναλύεται σε δύο κείμενα: «*Στη χώρα των Ίνουϊτ λειώνουν τα γκλόυ*» και «*Και τώρα περιβαλλοντικοί πρόσφυγες*». Πριν από την ανάγνωση του πρώτου κειμένου, θα μπορούσε να ζητηθεί από τους μαθητές να προβλέψουν το περιεχόμενό του, έτσι ώστε να προκύψει σχετική συζήτηση. Αμέσως μετά το κείμενο ακολουθεί μια δραστηριότητα εστίασης της προσοχής των μαθητών σε προτάσεις του κειμένου, τις οποίες καλούνται να αναλύσουν πιο λεπτομερώς. Το συγκεκριμένο κείμενο είναι μεστό σε περιεχόμενο και ορισμένες προτάσεις χρειάζονται περαιτέρω επεξεργασία, για να γίνουν απολύτως κατανοητές. Με το κείμενο αυτό συνδέεται η δραστηριότητα (1) του Τετραδίου Δραστηριοτήτων. [Οι λέξεις που καλύπτουν τα κενά στη δραστηριότητα είναι οι εξής: *αύξηση*, *λόγω*, *προβλήματα*, *λειώνουν*, *θάλασσας*, *κυριολεκτικά*, *εξαστάται*, *εξαφάνιση*.]

Το κείμενο «*Και τώρα περιβαλλοντικοί πρόσφυγες*» πραγματεύεται τις επιπτώσεις του φαινομένου του θερμοκηπίου στα νησιά Τουβαλού, τα οποία βυθίζονται από την άνοδο της στάθμης της θάλασσας. Οι ερωτήσεις που ακολουθούν το κείμενο δίνουν το έναυσμα για περαιτέρω συζήτηση και ανάπτυξη του θέματος του φαινομένου του θερμοκηπίου. Σχετικές είναι οι δραστηριότητες (2) και (3), στις οποίες εμπεδώνεται το λεξιλόγιο αλλά και ταυτόχρονα εξασκούν μαθητές στην κλίση των ρημάτων μέσης φωνής.

Το πλαίσιο λεξιλογίου στη σελ.129 συγκεντρώνει το σχετικό με τις κλιματικές αλλαγές λεξιλόγιο. Σχετικές είναι οι δραστηριότητες (4) και (5). [Στη δραστηριότητα (4) οι φράσεις που προκύπτουν είναι στη δομή ΕΠΙΘ + ΟΥΣ, *υδάτινη μάζα*, *καιρικό φαινόμενο*, ενώ στη δραστηριότητα (5) οι φράσεις που προκύπτουν είναι στη δομή ΟΥΣ + ΟΥΣ γενική, *τρύπα του όζοντος*, *άνοδος της θερμοκρασίας*.]

Η δραστηριότητα (6) εμπλέκει τους μαθητές στην αναζήτηση πληροφοριών και υλικού για τη συγγραφή ενός κειμένου που θα αφορά κάποιο άλλο περιβαλλοντικό πρόβλημα.

Στη σελ.130 του *Βιβλίου του Μαθητή* ακολουθεί ένα πλαίσιο όπου παρουσιά-

ζονται οι δομές με τις οποίες δηλώνουμε την αιτία και το αποτέλεσμα μιας πράξης. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται διάφορες δομές και περιβάλλοντα χρήσης, ώστε ο μαθητής να συνειδητοποιήσει τις εναλλακτικές λύσεις που υπάρχουν. Σχετική είναι η δραστηριότητα (7), στην οποία καλούνται οι μαθητές να βρουν το αίτιο και το αποτέλεσμα και να σχηματίσουν λογικές προτάσεις.

Το γραμματικό φαινόμενο της ενότητας αφορά τις περιφράσεις με ρηματικά ουσιαστικά. Ο σχηματισμός των ρηματικών ουσιαστικών (λ.χ. *συλλαμβάνω > σύλληψη, απαντώ > απάντηση*) παρουσιάστηκε στην Ενότητα 3. Σε αυτή την ενότητα πραγματευόμαστε τον σχηματισμό ρηματικών περιφράσεων, δηλαδή το πώς συνδέεται ένα μονολεκτικό ρήμα με μία δομή που αποτελείται από ένα συχνόχρηστο ρήμα (λ.χ. *κάνω, δίνω, παίρνω, δείχνω* κ.λπ.) και το ουσιαστικό που παράγεται από το ρήμα (*εξασκούμε > κάνω εξάσκηση, απαντώ > δίνω απάντηση* κ.λπ.).

Κατά την παρουσίαση των περιφράσεων πρέπει να δώσουμε έμφαση στη διαφορετική σύνταξη που παρουσιάζει η περίφραση σε σχέση με το μονολεκτικό ρήμα, π.χ. *βοηθώ κάποιον – δίνω βοήθεια σε κάποιον*.

Το γραμματικό φαινόμενο εμπεδώνεται με τις δραστηριότητες (8) έως (12).

Με το κείμενο «*Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: Το μέλλον τούς ανήκει*» περνάμε στο δεύτερο μέρος της ενότητας που, από άποψης θέματος, αφορά τρόπους αντιμετώπισης του περιβαλλοντικού προβλήματος του φαινομένου του θερμοκηπίου. Η αντιμετώπιση έχει σχέση με τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Το κείμενο ακολουθείται από μια διαφήμιση για φωτοβολταϊκά συστήματα και συζήτηση γύρω από την αξιοποίηση της ηλιακής ενέργειας και τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από την αξιοποίηση αυτή.

Όσον αφορά και πάλι το λεξιλόγιο, στην ενότητα αυτή διδάσκονται τα σύνθετα ρήματα *ανατρέπω, μετατρέπω* (βλ. δραστηριότητα (14)).

Το κείμενο «*Και τα παλιά σπίτια μπορούν να γίνουν 'πράσινα'*» παρουσιάζει τρόπους με τους οποίους ένα σπίτι μπορεί να γίνει οικολογικό, φιλικό προς το περιβάλλον και οικονομικό, να καταναλώνει λιγότερη ενέργεια. Το σχετικό λεξιλόγιο εμπεδώνεται με τη δραστηριότητα (15), όπου ζητείται από τους μαθητές να περιγράψουν σε συνεχές κείμενο ένα οικολογικό σπίτι.

Ενότητα 11. «Εικόνες από το μέλλον»

Διδακτικοί στόχοι:

Στόχοι της ενότητας αυτής είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να κατακτήσουν φράσεις που σχετίζονται με έκφραση συμπεράσματος (*σύμφωνα με..., όπως προκύπτει από, κ.λπ.*).
- Να εξοικειωθούν με επικοινωνιακές περιστάσεις στις οποίες καλούνται να υποστηρίξουν τις απόψεις τους σχετικά με ένα θέμα (*εκφράζω την γνώμη μου*) με τη χρήση των κατάλληλων φράσεων.
- Να συνειδητοποιήσουν τις διαφορετικές σημασίες της πρόθεσης *προ* ως *α*'συνθετικού λέξεων (λ.χ *προπύλαια, προαποφασισμένος, προϊστάμενος κ.α.*).
- Να συστηματοποιήσουν και να εμπεδώσουν τη χρήση του Μέλλλοντα (Απλού, Διαρκείας, Συντελεσμένου).
- Να κατανοήσουν τη δομή της ουσιαστικοποιημένης πρότασης και τον τρόπο σχηματισμού της.
- Να κατανοήσουν το συντακτικό σχήμα *«όλο και + συγκριτικός βαθμός επιθέτου ή επιρρημάτος»*.

Δομή της ενότητας και διδακτικές οδηγίες

Στην πρώτη σελίδα της ενότητας υπάρχουν φωτογραφίες που δείχνουν διάφορες εικόνες σχετικά με τις μελλοντικές εξελίξεις στη ζωή του πλανήτη μας. Η σχετική συζήτηση αποτελεί την αφορμή για το θέμα της ενότητας. Στόχος μας είναι η πρόκληση του ενδιαφέροντος των μαθητών, οι οποίοι καλούνται να σχολιάσουν τα εικονιζόμενα και να προβληματιστούν για την τεχνολογική εξέλιξη και τις επιπτώσεις της στην καθημερινότητά μας.

Το εισαγωγικό κείμενο (*«Πολίτες του 2100: είμαστε έτοιμοι για το μέλλον;»*) παρουσιάζει τα αποτελέσματα μιας έρευνας. Η νοηματική επεξεργασία του κειμένου θα δώσει την ευκαιρία για συζήτηση στην τάξη σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της τεχνολογικής εξέλιξης. Η δραστηριότητα (1) αποσκοπεί στον έλεγχο του βαθμού κατανόησης του κειμένου, ενώ η δραστηριότητα (2) έχει ως στόχο την εξοικείωση του μαθητή με λεξιλογικές συνάψεις που υπάρχουν στο κείμενο και χρησιμοποιούνται αρκετά συχνά πλέον τόσο στον προφορικό όσο και στον γραπτό λόγο.

Παράλληλα, το κείμενο προσφέρει τη δυνατότητα να παρουσιαστεί σε 'αυθεντικό' πλαίσιο η κύρια λεκτική πράξη της ενότητας, που αφορά την έκφραση προσωπικής άποψης και διατύπωσης συμπερασμάτων. Μέσα από το κείμενο αλλά και στους σχετικούς πίνακες της σελ. 143 (*«Λέω τη γνώμη μου», «Εκφράζω συμπεράσματα»*) παρουσιάζονται ορισμένες φράσεις (κειμενικοί δείκτες) που χρησιμεύουν στην οργάνωση της έκφρασης του ομιλητή και τη σύνδεση των επιχειρημάτων με λογικό τρόπο. Η δραστηριότητα (3) αποσκοπεί στην παραγωγή προφορικού λόγου με τη χρήση των κατάλληλων φράσεων, ώστε οι μαθητές να εξασκηθούν στη διατύπωση επιχειρημάτων.

Στον πίνακα της σελ. 144 παρουσιάζονται με αριθμημένα παραδείγματα οι διαφορετικές σημασίες της πρόθεσης *προ* ως α' συνθετικού λέξεων. Σχετική είναι η δραστηριότητα (4).

Το κείμενο «*Εμπιστευτείτε με, είμαι ρομπότ!*» περιγράφει τις πιθανές επιπτώσεις που θα έχει η χρήση των ρομπότ στην ασφάλεια των ανθρώπων, ενώ αναπτύσσεται και ένας προβληματισμός γύρω από θέματα ηθικής και νομικής ευθύνης. Πρόκειται για σοβαρά ερωτήματα της βιοηθικής τα οποία απασχολούν ήδη την επιστημονική κοινότητα. Ακολουθεί ένας πίνακας λεξιλογίου με ορισμένες από τις λεξιλογικές συνάψεις του ρήματος *λαμβάνω*.

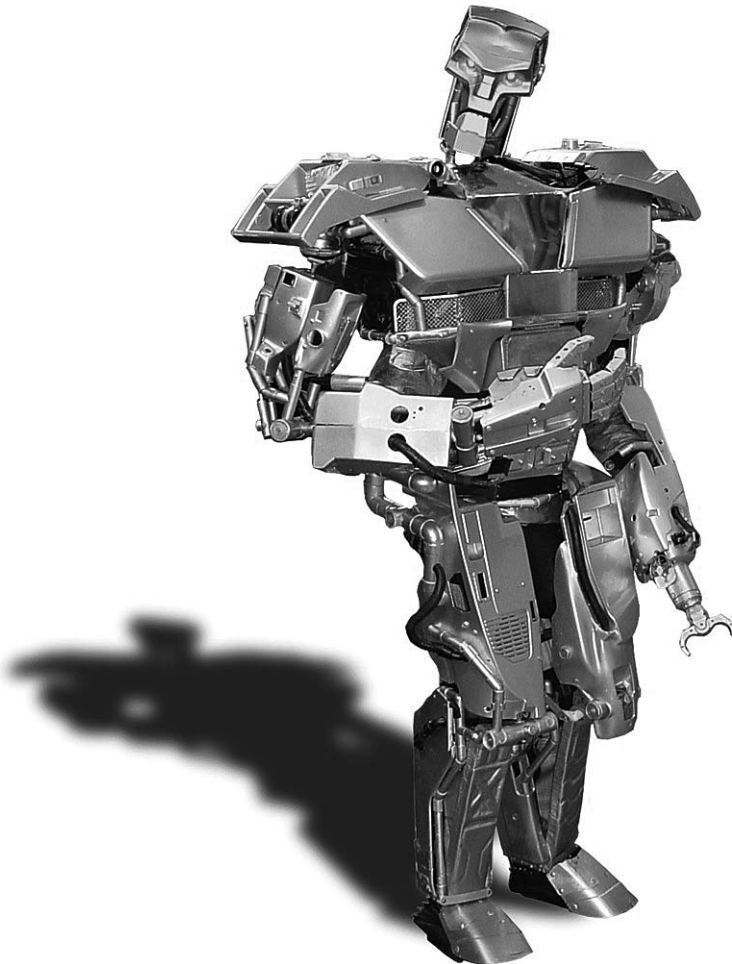
Ένα από τα γραμματικά φαινόμενα της ενότητας αφορά τις ουσιαστικοποιημένες προτάσεις. Στον πίνακα της σελ.147 διδάσκεται η δομή και η συντακτική λειτουργία των προτάσεων αυτών. Είναι σημαντικό οι μαθητές να διακρίνουν ότι η ουσιαστικοποιημένη πρόταση χρησιμοποιείται συνήθως στα αμετάβατα ρήματα και στο τρίτο πρόσωπο ενικού, όπως για παράδειγμα *με πειράζει, με ενοχλεί, μου φαίνεται* ή στις απρόσωπες εκφράσεις που σχηματίζονται με το ρήμα *είναι* και ένα ουδέτερο επίθετο, όπως *καλό, κακό, πιθανό, απίθανο, δυνατό, αδύνατο, ευχάριστο, δυσάρεστο, εύκολο, δύσκολο* κ.α. Η πρόταση η οποία εισάγεται με το άρθρο *το* παίζει τον ρόλο ουσιαστικού και λειτουργεί ως υποκείμενο του απρόσωπου ρήματος ή του συνδετικού ρήματος, ενώ σε άλλες περιπτώσεις μπορεί να λειτουργεί ως αντικείμενο σε μεταβατικά ρήματα (παράδειγμα 2β). Επίσης, είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι μετά από πρόθεση μπορούμε να βρούμε και τα τρία είδη προτασιακών συμπληρωμάτων συμπληρωματικών (που εισάγονται με τα *ότι, να, που*). Οι προτάσεις αυτές που ακολουθούν μία πρόθεση απαντούν επίσης και ως συμπληρώματα επιθέτων, λ.χ. *Είναι πολύ καλός στο να λέει ψέματα*. Η εμπέδωση του φαινομένου γίνεται με τη δραστηριότητα (5) όπου οι μαθητές καλούνται να μετασχηματίσουν τις προτάσεις σε ουσιαστικοποιημένες.

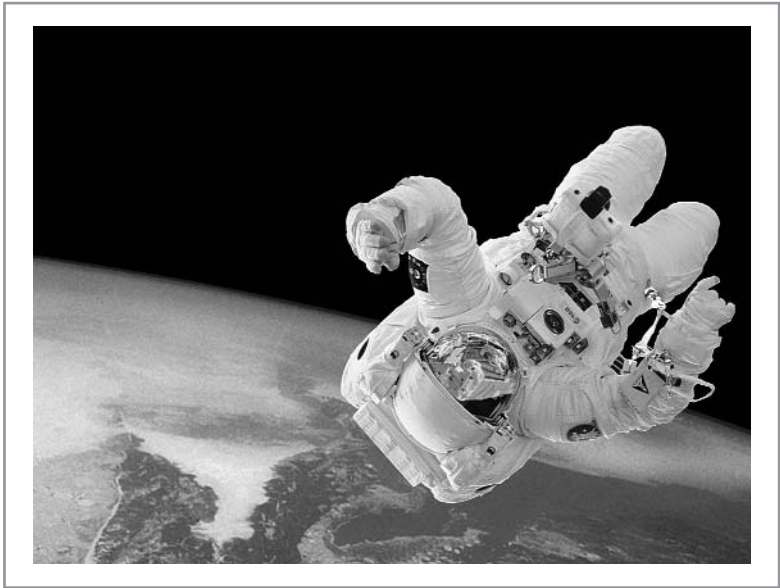
Το τελευταίο κείμενο της ενότητας («*Οι εφευρέσεις του μέλλοντος*») αποσκοπεί στο να ερεθίσει τη φαντασία και το προσωπικό ενδιαφέρον των μαθητών μας για να τους ωθήσουμε στη συζήτηση και κατ' επέκταση στην καλλιέργεια του προφορικού λόγου. Επιπλέον, εκτός από τον εμπλουτισμό του θεματικού λεξιλογίου της ενότητας, το κείμενο προσφέρεται και για την επανάληψη και εμπέδωση τόσο του σχηματισμού των τριών τύπων του Μέλλοντα όσο και της χρήσης τους. Ο Μέλλοντας γενικότερα διατρέχει όλα τα κείμενα της ενότητας, ενώ σε αυτά εξαντλούνται όλες οι περιπτώσεις της χρήσης του. Πέρα από το σχηματισμό των τριών τύπων του Μέλλοντα, στον οποίο οι μαθητές έχουν εξασκηθεί και σε προηγούμενα τεύχη του διδακτικού υλικού, μας ενδιαφέρει να κατακτήσουν οι μαθητές τη σωστή χρήση τους, δηλαδή πότε χρησιμοποιείται ο ένας και πότε ο άλλος τύπος. Σε όλα τα παραπάνω γίνεται εξάσκηση και εμπέδωση με τις δραστηριότητες (7) και (8).

Επανερχόμαστε στο *Βιβλίο του Μαθητή* και στον πίνακα της μορφολογίας – σύνταξης (σελ. 150) στον οποίο παρουσιάζεται το δομικό σχήμα «*όλο και + συγκριτικός βαθμός επιθέτου ή επιρρηματος*», το οποίο το χρησιμοποιούμε για να εκφράσουμε την προοδευτική αύξηση ή μείωση ενός πράγματος. Σχετική είναι η

δραστηριότητα (6).

Η ενότητα ολοκληρώνεται στο *Τετράδιο Δραστηριοτήτων* με τη δραστηριότητα (9) με την οποία οι μαθητές καλούνται να περιγράψουν τις αλλαγές που φαντάζονται ότι θα συμβούν στα επόμενα 100 χρόνια. Τόσο το περιεχόμενο των κειμένων όσο και η συζήτηση που έχει γίνει σχετικά με αυτά θα βοηθήσει τους μαθητές στην κατάθεση των απόψεών τους χρησιμοποιώντας τις φράσεις και τους κειμενικούς δείκτες που έμαθαν στη συγκεκριμένη ενότητα (*Λέω τη γνώμη μου, Εκφράζω συμπεράσματα*).

Ενότητα 12. «Μία κρίσιμη απόφαση»

Διδακτικοί στόχοι:

Στόχοι της ενότητας αυτής είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να κατακτήσουν λεξιλόγιο σχετικό με την επαγγελματική εκπαίδευση (λ.χ. είμαι ειδικός / εξειδικευμένος, σεμινάριο επαγγελματικής κατάρτισης κ.α) και τις εργασιακές σχέσεις (προαγωγή, μονιμότητα, σύμβαση εργασίας, κ.α).
- Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία ορισμένων σύνθετων ρημάτων σε *-βάλλω* και των παράγωγων ουσιαστικών τους.
- Να εμπεδώσουν τη συντακτική δομή που χρησιμοποιούμε για τη διατύπωση υποθέσεων (παρόν, παρελθόν, μέλλον).
- Να προβληματιστούν σχετικά με την επιλογή επαγγέλματος και να μάθουν να εκφράζονται σχετικά.

Δομή της ενότητας και διδακτικές οδηγίες

Οι φωτογραφίες με διάφορους επαγγελματίες καθώς και οι σχετικές ερωτήσεις εισάγουν τους μαθητές στο θέμα της επιλογής επαγγέλματος το οποίο τους έχει απασχολήσει και στο βιβλίο *Βήματα Μπροστά 2 (Ενότητα 5, «Τι θα γίνω όταν μεγαλώσω»)*. Ωστόσο, το θέμα της ενότητας επεκτείνεται πλέον στην κρισιμότητα της απόφασης και στο ρόλο της αγοράς εργασίας στην επιλογή του επαγγέλματος. Χρήσιμο θα ήταν να προκύψει μια εκτενής συζήτηση μέσα στην τάξη, στην οποία όσο το δυνατόν περισσότεροι μαθητές να πάρουν το λόγο και να εκφράσουν τις σκέψεις και τους προβληματισμούς τους για το θέμα.

Στο σχετικό προβληματισμό εισάγει και το κείμενο που ακολουθεί (*Επαγγέλματα του μέλλοντος και του παρελθόντος*). Τα θέματα που θίγει είναι: (α) ο ρόλος των σπουδών και η αγορά εργασίας, (β) η μεταβολή των δεξιοτήτων και ο ρόλος των νέων τεχνολογιών, (γ) τα προσόντα για μία επιτυχημένη επαγγελματική καριέρα. Οι ερωτήσεις στο τέλος του κειμένου μπορούν να αξιοποιηθούν περαιτέρω στη συζήτηση. Οι δραστηριότητες (1) και (2) αποσκοπούν στον έλεγχο του βαθμού κατανόησης του κειμένου.

Το κείμενο αποτελεί και την αφορμή για την εμφάνιση μέρους του θεματικού λεξιλογίου της ενότητας, το οποίο αποτυπώνεται στο σχετικό πίνακα και εμπεδώνεται κυρίως με τη δραστηριότητα (5). Παράλληλα, και με αφορμή πάντα το ίδιο κείμενο, στον πίνακα της σελίδας 154 ομαδοποιούνται ορισμένα ακόμη από τα σύνθετα ρήματα σε *-βάλλω* καθώς και τα αντίστοιχα ουσιαστικά. Σχετικές είναι οι δραστηριότητες (3) και (4).

Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνεται σύντομα και περιεκτικά ο τρόπος διατύπωσης υποθέσεων. Στόχος είναι να υπενθυμίσουμε απλώς στους μαθητές τα δομικά σχήματα τα οποία έχουν διδαχθεί σε προηγούμενα τεύχη του διδακτικού υλικού (*Βήματα Μπροστά 1*, ενότητα 11 & *Βήματα Μπροστά 2*, ενότητα 11). Με τη δραστηριότητα (6) εμπεδώνεται η χρήση των δομικών σχημάτων για τη διατύπωση της υπόθεσης.

Τα κείμενα που ακολουθούν (*Ψάχνω για κάτι καλύτερο, Βιογραφικό Σημείω-*

μα, *Πολύτιμες συμβουλές για μία επιτυχημένη συνέντευξη*) σχετίζονται μεταξύ τους, καθώς έχουν όχι μόνο γλωσσο-διδασκτικό χαρακτήρα αλλά και πληροφοριακό (αποσκοπούν στο να ενημερώσουν τους μαθητές για το πώς συντάσσεται ένα βιογραφικό σημείωμα στα ελληνικά, αλλά και τι επιδιώκεται με τη συνέντευξη). Ο διάλογος «Ψάχνω για κάτι καλύτερο!» αποτελεί αφορμή για τον εμπλουτισμό του θεματικού λεξιλογίου (βλ. σχετικό πίνακα στη σελ.156). Ακολουθούν ένα αυθεντικό κείμενο με τον τίτλο «*Βιογραφικό Σημείωμα*» και ο διάλογος «*Πολύτιμες συμβουλές για μία επιτυχημένη συνέντευξη*». Οι ερωτήσεις κατανόησης που τα συνοδεύουν αποσκοπούν κυρίως στον εντοπισμό του θεματικού λεξιλογίου (λ.χ. *συνεχής επαγγελματική κατάρτιση, επαγγελματική εμπειρία κ.α*). Η εμπέδωση του λεξιλογίου ολοκληρώνεται με τις δραστηριότητες (7) και (8). Ειδικά η δραστηριότητα (7), όχι μόνο εμπλέκει τους μαθητές σε συζήτηση και κατ' επέκταση στην παραγωγή προφορικού λόγου αλλά και τους προσφέρει καινούριο λεξιλόγιο (*καλές αποδοχές, σταθερό ωράριο κ.ο.κ.*).

Η δραστηριότητα (9) στοχεύει στην κωδικοποίηση των κανόνων διεξαγωγής μιας συνέντευξης. Προσφέρει έτσι την ευκαιρία για την παραγωγή ημικατευθυνόμενου γραπτού λόγου. Στη συνέχεια επιστρέφουμε στο *Βιβλίο του Μαθητή* και στο αυθεντικό κείμενο «*Μικρές Αγγελίες*» με το οποίο ολοκληρώνεται η παρουσίαση του θεματικού λεξιλογίου της ενότητας. Η δραστηριότητα (10) έμμεσα αξιολογεί τον βαθμό κατάκτησης του λεξιλογίου που διδάχθηκε σε ολόκληρη την ενότητα. Τέλος, στη δραστηριότητα (10) οι μαθητές καλούνται να διατυπώσουν τις σκέψεις τους για το επάγγελμα που θα ήθελαν να ακολουθήσουν, δικαιολογώντας αυτήν τους την επιλογή. Σε αυτό θα τους βοηθήσει όχι μόνο ο προβληματισμός που αναπτύχθηκε κατά τις σχετικές συζητήσεις στην τάξη αλλά και το ευρύτατο θεματικό λεξιλόγιο της ενότητας.

